

VerBEELDing

Videocoaching voor professionals ter ondersteuning van een rijke interactie met kinderen tussen 0 en 6 jaar. **WAAROM? DAAROM!**

VIDEOCOACHING ALS ANTWOORD OP DEZE VRAGEN

1. Hoe kunnen we de totale ontwikkeling en ervaringen van kinderen observeren?
2. Hoe kunnen we die observatie binnen de eigen praktijkcontext zo rijk mogelijk maken en de focus op de kinderen zo sterk mogelijk behouden? Het gaat immers niet om mijn ervaring maar om de ervaring van het kind!
3. Hoe kunnen we onszelf en begeleiders coachen om vanuit die observatie blijvend te groeien in rijke en kwaliteitsvolle interacties en zo alle ontwikkelingskansen voor alle kinderen te waarborgen?

RIJKE KINDEREN

We zijn geïnteresseerd in wat kinderen doen omdat we ze verder willen brengen in hun ontwikkeling. We doen dit niet door kinderen op een stoel te zetten en te zeggen 'ik ga het je eens vertellen' maar ook niet door kinderen aan hun lot over te laten. We willen KIJKEN naar wat kinderen interesseert, we willen ons FOCUSSEN op wat ze doen en zeggen om hen vanuit deze observaties verder te ondersteunen. Kinderen hebben immers een inherente drijfveer om alle potentieel dat ze bezitten te ontwikkelen en ont-plooien. Kinderen zijn krachtig! Ze ontwikkelen terwijl ze spelen, terwijl ze leven. Bovendien toont elk kind een natuurlijk drang om te leren. Elk kind is regisseur van zijn eigen ontwikkeling... en maakt nieuwe 'kennis' vanuit verwondering. De inhoud van het ontwikkelingsproces is echter afhankelijk van de omgeving van het krachtige kind. Dit sluit aan bij het krachtige of rijke kindbeeld van Loris Malaguzzi (o.a., Edwards, Gandini & Forman, 1998).

EEN RIJKE INTERACTIE MET KINDEREN

Het krachtige kind ontwikkelt in een stimulerende context: in interactie met anderen (kinderen én volwassenen) en in een ondersteunende omgeving (ruimte en materialen). Kwaliteitsvolle en positieve interacties in een rijke en stimulerende omgeving zijn dus cruciaal voor kinderen in ontwikkeling.

Ook het beleid zet kwaliteitsvolle interactie als hefboom centraal. De dimensies 'emotionele ondersteuning', 'educatieve ondersteuning' en 'omgeving' binnen het zelfevaluatie-instrument MeMoQ illustreren dit voor de opvang van baby's en peuters (Declercq, Janssen, Daems, Hulpia, Van Cleynenbreugel, Laevers, & Vandenbroeck, 2016). Ook het beroepsprofiel voor leraren toont een duidelijk spoor naar het belang van kwaliteitsvolle interacties in de klas: 1/ De leraar als begeleider van leer- en ontwikkelingsprocessen en 2/ de leraar als opvoeder (Aelterman, Meysman, Troch, Vanlaer, & Verkens, 2008).

Uit onderzoek blijkt dat een kwaliteitsvolle interactie tussen volwassenen en jonge kinderen duidelijk positieve effecten heeft op de ontwikkeling van kinderen, ook op latere leeftijd (o.a. van IJendoorn, Dijkstra, & Bus, 1995; Zink & Smessaert, 2009). Zeker voor kinderen uit kansengroepen kunnen kwaliteitsvolle interacties een groot verschil uitmaken op lange termijn (Leseman, 2009; NCKO, 2011).

EEN RIJKE ONTWIKKELING VOOR KINDEREN

Je zou kunnen stellen dat iedere ont-wikkeling, iedere ont-plooiing rijk is. In wezen is dit ook zo. Toch is het belangrijk om even stil te staan bij de 'ervaringen' die kinderen kunnen opdoen terwijl ze spontaan aan het ontwikkelen zijn.

Mogen de kinderen voldoende experimenteren? Kunnen ze alles wat ze kennen en kunnen in hun spel/in hun zijn stoppen? Worden ze uitgedaagd om een stapje verder te zetten? Komen er verscheidene ontwikkelingsdomeinen aan bod? Kunnen de kinderen in hun 'flow' geraken?

De ontwikkeling is rijk als ze verschillende aspecten van de ontwikkeling omvat: cognitief, motorisch, sociaal, taal, ... Zo focust het pedagogisch raamwerk voor de opvang van baby's en peuters op vier ervaringsgebieden: Ik en de ander, lichaam en beweging, communicatie en expressie, verkennen van de wereld (Kind & Gezin, 2014). Ook in het kleuteronderwijs worden ontwikkelingsdoelen geformuleerd om te zorgen voor een brede ontwikkeling.

EEN RIJKE KIJK NAAR KINDEREN IN ONTWIKKELING

Als we het hebben over kwaliteitsvolle interacties tussen kind-begeleider of ontwikkelingsstimulering gaat het natuurlijk over die kleine dingen die je als begeleider in een kinderdagverblijf, in de peuter- of kleuterklas of in een buitenschoolse opvang kunt doen om de ontwikkeling van kinderen te stimuleren. Daarvoor moet je het kind volgen in zijn ontwikkeling, in zijn spel, in zijn 'zijn' en aansluiten bij de behoeften en interesses van het kind. Hiervoor moet je niet alleen op de hoogte zijn van het ontwikkelingsverloop van kinderen, je moet ook weten hoe je kinderen kunt observeren op een rijke manier. Als deze observaties zo kwaliteitsvol mogelijk zijn, zo holistisch mogelijk en als die observaties rekening houden met de uniekheid van het kind dan zijn ze een motor om kwaliteitsvol te kunnen handelen.

Observeren van de ontwikkeling van kinderen is dus een kernvaardigheid!

EEN RIJKE COACHING VOOR BEGELEIDERS VAN KINDEREN IN ONTWIKKELING

Observeren is in een dagelijkse werkcontext niet zo evident: er zijn veel kinderen, het is druk, er is een dagelijkse routine die gevolgd wordt, ... Schriftelijk observeren of ter plaatse observeren vraagt veel inspanning en tijd die niet naar de kinderen zelf kan gaan.

Er zijn heel wat bestaande observatie-instrumenten: van een kindvolgsysteem naar een zelfevaluatie-instrument naar ... Toch botsen begeleiders vaak op de grenzen van deze instrumenten. Vaak beperkt de observatie zich tot een momentopname. *Hoe was het met de ontwikkeling van Tim op maandag 23 maart om 10.00 uur? (kindportret).* Daarbij nodigen de instrumenten vaak uit om de observatie op te splitsen in verschillende ontwikkelingsdomeinen. Er is daarbij weinig focus op de link tussen de verschillende domeinen. *Hoe zit het met de cognitieve ontwikkeling? Hoe zit het met de emotionele ontwikkeling?* Etc. Maar vooral: deze instrumenten nodigen niet onmiddellijk uit tot reflectie over *'Hoe ga ik met dit kind in interactie?'*

Videocoaching is een werkbaar en doeltreffend alternatief: het maakt het observeren van en reflecteren over kwaliteitsvolle interacties mogelijk.

Stel: Je kunt tijdens je pedagogisch handelen op de pauzeknop duwen. Je ziet de kinderen en kan ze bekijken. Wat zijn ze aan het doen? Welke initiatieven tonen ze? Welke noden zie je? Fantastisch toch? Jammer genoeg hebben we geen pauzeknop... of toch wel?

Videobeelden uit de eigen dagelijkse praktijk zijn het uitgangspunt: dat zijn dus authentieke en persoonlijke situaties. Het is een observatiemiddel dat de totale ontwikkeling van het kind in kaart brengt en de totale ervaring van het kind in beeld brengt: het kind als uniek persoon in interactie met de wereld en de begeleider. De methodiek daagt de begeleider uit - door klein te kijken naar de ervaringen, ontwikkeling, ontplooiing, en talenten van de kinderen - na te denken over de eigen rol in de rijke en kwaliteitsvolle interactie.

Onderzoek toont ook aan dat professionaliseringsinitiatieven waarbij men focust op die dagdagelijkse interactie met jonge kinderen een positief effect hebben op de verdere ontwikkeling van de interactievaardigheden bij professionals (zie oa Fukkink & Lont, 2007, voor een overzicht), en dit ongeacht de opleiding professionals. Videocoaching maakt reflectie mogelijk op maat van elke individuele

professional (Govaert et al., 2012). Recent onderzoek maakt dit hard: videobegeleiding heeft effect op de interactievaardigheden van begeleiders – zowel beginners als professionals met werkervaring (Fukkink & Tavecchio, 2010; Fukkink, Trienekens, & Kramer, 2010). De beelden laten de professionals toe even afstand te nemen van de dagelijkse realiteit en zichzelf in de positie van observator te plaatsen. De beelden lenen zich dus nadien ook uitermate om, in dialoog met een coach, te analyseren in functie van zelfreflectie over de eigen interactievaardigheden en aansluitend bij de eigen ontwikkelingsnoden. Peeters (2008) argumenteert overtuigend hoe professionaliteit in de kinderopvang samen gaat met het in staat zijn om kritisch te reflecteren op de pedagogische praktijk en hoe video net op dat vlak een sterke tool is om die praktijk zichtbaar te maken en kritische reflectie te faciliteren (Peeters, 2010). Ook Hattie (2009) bevestigt nadrukkelijk dat videocoaching werkt in de professionalisering van leerkrachten.

Een belangrijke voorwaarde voor het succes van videocoaching is een goed en wetenschappelijk onderbouwd kader om de blik te richten en doelgericht naar beeldfragmenten te kijken (Fukkink, Trienekens, & Kramer, 2010). En laat dit nu net datgene zijn wat u in verBEELDing kan vinden!

BRONNEN

- Aelterman, A., Meysman, H., Troch, F., Vanlaer, O., & Verkens, A. (2008). *Een nieuw profiel voor de leraar kleuteronderwijs en lager onderwijs. Hoe worden leraren daartoe gevormd?* Brussel: departement onderwijs en vorming.
- Declercq, B., Janssen, J., Daems, M., Hulpia, H., Van Cleynenbreugel, C., Laevers, F. & Vandenbroeck, M. (2016). *Handleiding van het zelfevaluatie-instrument*. Brussel – Gent – Leuven: Kind & Gezin – UGent – KU Leuven.
- Dekker, J., Hoogland, M., Eliëns, M., & van der Giessen, J. (2004). *Video-interactiebegeleiding*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Edwards, C., Gandini, L. & Forman, G. (Eds.) (1998). *De honderd talen van kinderen. De Reggio Emilia benadering bij de educatie van jonge kinderen*. Amsterdam: SWP.
- Fukkink, R. & Tavecchio, L. (2010). Effects of Video Interaction Guidance on early childhood teachers. *Teaching and Teacher Education*, 26, 1652-1659.
- Fukkink, R., Trienekens, N., & Kramer, L. (2010). Video feedback in education and training: Putting learning in the picture. *Educational Psychology Review*, 23(1), 45-63.
- Govaert, K., Hostyn, I., Steverlynck, A., Van Daele, S., & Willockx, D. (2012). *In dialoog over taal. Ontwikkeling van een werkbegeleidingspakket over taalstimulering voor kindbegeleiders in de voorschoolse kinderopvang*. Intern onderzoeksrapport. Gent/Antwerpen: Arteveldehogeschool – Karel de Grote-Hogeschool.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. London: Routledge.
- Kind & Gezin (2014). *Een pedagogisch raamwerk voor de kinderopvang van baby's en peuters*. Brussel: Kind en Gezin.
- Leseman, P. (2009). The impact of high quality education and care on the development of young children: Review of the literature. In *Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, Early Childhood Education and Care in Europe: Tackling Social and Cultural Inequalities*, p. 17-49. Brussels: EACEA.
- NCKO (2011). *Pedagogische kwaliteit van de kinderopvang en de ontwikkeling van jonge kinderen: een longitudinale studie*. Amsterdam: NCKO.
- Peeters, J. (2008). *De Warme Professional, begeleid(st)ers kinderopvang construeren professionaliteit*. Gent: Academia Press.
- Peeters, J. (2010). *Video as a tool to increase professionalism in ECE*. ISSA annual conference. Embracing Inclusive Approaches for Children and Youth with Special Education Needs, Riga (Latvia), 11th-14th July 2010.